

ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ
ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
(КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ)
ПУБЛІЧНА БІБЛІОТЕКА імені ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ДЛЯ ДОРΟΣЛИХ м. КИЇВА
Науково-методичний відділ

Для підвищення кваліфікації
бібліотечних працівників

РОБОТА ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК ПІД ЧАС ВІЙНИ

ДАЙДЖЕСТ

КИЇВ, 2023

У дайджесті висвітлено досвід публічних бібліотек України з організації роботи у воєнний час. Доведено, що українські публічні бібліотеки і в умовах воєнного стану залишаються безкоштовним громадським простором, де не лише читають чи користуються інтернетом, а і вирішують нагальні питання громад та влаштовують справжні центри підтримки біженців, надаючи їм допомогу, а також волонтерські штаби, гуртуючись задля допомоги нашим захисникам. Під час війни бібліотеки залишаються відкритими для співпраці та допомоги, довели свою життєздатність як важливий соціальний інститут.

Упорядник: Орлова Т.В.

Редактор: Трубайчук О. М.

Відповідальна за випуск: Романюк О. І.

Вінницькі бібліотеки як центри підтримки громади

Тетяна Верещак

З початком повномасштабної агресії РФ проти України бібліотекарі Вінниччини довели, що у кризових ситуаціях за досить короткий час у змозі організувати ефективні осередки безпеки і підтримки людей.

Коли всі міста перейшли на жорсткий графік економії електроенергії, на базі десятиох філій Вінницької міської ЦБС було організовано Пункти незламності. У разі довготривалого відключення електроенергії у бібліотеці було тепло, освітлення, мобільний зв'язок, інтернет, запаси технічної та питної води, місця для відпочинку. За кошти міської ради для пунктів придбали генератори, електроконвектори, подовжувачі, акумуляторні ліхтарі, ковдри.

Бібліотеки намагаються допомогти людям пережити наслідки ракетних атак. Люди приходять сюди й занурюються у свої справи: вчителі проводять онлайн-уроки, учні та студенти готуються до занять, спеціалісти ІТ-сфери працюють віддалено, люди поважного віку мають змогу читати й спілкуватися.

У Пункті незламності, що функціонує на базі Центральної міської бібліотеки ім. І. Бевза, організовано консультаційний центр безоплатної правової допомоги внутрішньо переміщеним особам (ВПО). У приміщенні бібліотеки можна підзарядити гаджети та скористатися доступом до мережі Wi-Fi. У періоди довготривалих відключень електроенергії відвідувачі мають змогу скористатися мікрохвильовою піччю, електрочайниками та термопотом. Затишні зони відпочинку зі зручними диванами, м'якими дитячими кріслами й теплими пледами ідеально підходять для тривалого перебування літніх людей та дітей.

На базі Центральної бібліотеки для дітей та юнацтва завдяки злагожденій роботі колективу відкрився перший Пункт незламності. Тут облаштовано зони для комфортного перебування сімей із дітьми. За будь-яких умов у бібліотеці щотижня відбуваються зустрічі членів ГО «Дівчата», що мають на меті допомогти жінкам соціалізуватися в умовах війни.

Діяльність бібліотеки-філії № 1 спеціалізується на краєзнавчій роботі. Бібліотекарі впевнені, що книги та живе спілкування може підтримати, заспокоїти, підбадьорити людей. Окрім добре облаштованого Пункту незламності бібліотекарі досліджують та активно популяризують історію і літературу рідного краю, продовжують працювати над проєктом «Музичні посиденьки», залучаючи до цієї роботи ВПО.

Центрами активної діяльності громади стали невеликі бібліотеки-філії № 2, № 5 і № 6. В їхніх Пунктах незламності можна вирішити побутові потреби відвідувачів, також бібліотекарі подбали і про куточки для малечі, де можна почитати, помалювати та погратися.

Облаштування в бібліотеках-філіях № 11, № 12, № 13 Пунктів незламності полегшило життя багатьом людям у періоди планових та аварійних відключень електроенергії. Вони розташовані в густонаселених районах міста, куди приходила велика кількість користувачів по допомогу, пораду, знання, інформацію, спілкування та душевне тепло.

Найбільше відвідувачів у Пункті незламності бібліотеки-філії № 17 завдяки її розташуванню в новому мікрорайоні, в будинку з автономним електроживленням від сонячних батарей. Сучасний фонд, багатофункціональний зонований інтер'єр та якісне технічне забезпечення робить простір цієї книгозбірні комфортним для перебування і дорослих, і дітей.

Сучасні бібліотеки як ніколи затребувані в час, коли ворог суттєво змінив цілі своїх атак по Україні, знищуючи критично важливу енергетичну структуру й прагнучи позбавити нас елементарних умов для існування.

Бібліотечна планета. – 2023. – № 1. – С. 15-17.

Разом з книгою до перемоги

Галина Безкровна

Ще задовго до війни в українському суспільстві виникла гостра дискусія про роль бібліотек у житті громад. Бібліотекарі всіма доступними засобами популяризували діяльність своїх закладів. Допомогали їм у цьому й користувачі.

З труднощами, в цьому сенсі, зіткнувся і колектив Центральної бібліотеки для дорослих та дітей Золотоніської міської ради, коли забирали одне за одним приміщення бібліотеки, скорочували кадри. На початку 2022 року все поступово нормалізувалося, намітилися нові та амбітні плани. Значно допомогли нові надходження літератури, зокрема від Українського інституту книги (УІК), що поповнили фонд бібліотеки.

Все зупинилося 24 лютого. Здавалося, що книга і бібліотека тепер уже точно нікому не потрібні, але бібліотекарі знову довели свою необхідність: почали надавати гуманітарну допомогу всім, хто цього потребував: пекли пиріжки, готували обіди в місцевому храмі для переселенців, тероборони, військових, які прибували на ротацію, на Великодні свята разом із прихожанами пекли паски, які волонтери відвозили жителям постраждалих територій. Це надавало сил бібліотекарям, допомагало усвідомлювати, що вносять свою маленьку часточку у справу Перемоги.

Далі була ретельна робота з актуалізації фонду, вилучення з нього багатьох видань країни-агресорки.

Було списано 2500 примірники книг російською мовою. Фонд бібліотеки літератури російською мовою становить менше 50%. Читачі з розумінням ставляться до такого рішення, усвідомлюючи, що сьогодні як ніколи важливо підтримувати саме українську книгу.

У реаліях сьогодення, люди все ж намагаються читати книжки. Про це свідчать і статистичні показники бібліотеки – новими читачами стають щодня більш як п'ять дітей та дорослих.

Бібліотекарів тішить і те, що роботою бібліотеки, її матеріалами, представленими у фейсбуці, цікавляться не тільки безпосередньо відвідувачі, а й пересічні громадяни. Бібліотечна сторінка нараховує вже понад 700 підписників, а кількість уподобань і стежень щодо публікацій іноді сягає 5 тисяч.

Співробітниками закладу створено душевну, теплу та затишну атмосферу, у відвідувачів є можливість поспілкуватись, у малечі – погратися, взяти участь у майстерках та різних цікавих заходах. Переселенці активно долучаються до числа нових користувачів бібліотеки і з вдячністю відгукуються не лише про гостинність жителів району, а й про роботу бібліотечних працівників.

Розібратися зі змінами та новими правилами повсякденного життя в юридичному плані користувачам бібліотеки допомагає Т. Жалобна – начальник відділу правопросвітництва та надання безоплатної правової допомоги Золотоніського місцевого центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Тривожні місяці війни особливо відчують діти, тому бібліотекарі організовують для них різноманітні свята. Одним із таких свят стала «Країна дитинства», яке працівники центральної бібліотеки провели в тісному колі своїх читачів в День захисту дітей. Для малечі бібліотекарі організували цікаві активності: діти відгадували патріотичний кросворд та зашифровані символи України, розв'язували ребуси, складали пазли, малювали свої фантазії та бажання на папері, асфальті, долоньках.

Неодноразово зверталися до казок: розгадували казкову плутанину та зашифровану казку, в улюблених творах шукали порушені права героїв. Грали у веселу гру «Сороконіжка» та практикувалися в командній грі «М'ячик». Найменші учасники свята гралися повітряними кульками, змагались у «Вправного фермера» й охоче долучалися до творення малюнків для наших захисників.

Робота з внутрішньо переміщеними особами (ВПО) у нас розпочалася із долучення бібліотекарів до заходу «Алея єднання», який проводили за проєктом «Відкрий своє серце» у спеціалізованій школі № 1.

Рекламуючи роботу бібліотеки, її книжкові фонди, запросили стати користувачами книгозбірні дітей, які приїхали з різних куточків України і навчатимуться в цій школі та їх батьків.

Працівники бібліотеки брали участь у презентації альманаху «Мрії, народжені сьогодні» – колективній праці школярів та педагогів Золотоніської гімназії імені С. Д. Скляренка, що здійснювалася в межах проєкту «Наближаємо Перемогу». Вірші, написані учнями та вчителями, проймали всіх слухачів до глибини душі.

Побували бібліотекарі на гостинах у Молодіжному клубі журналістів, де познайомилися з учасниками гуртка бісероплетіння.

Золотоніська центральна бібліотека для дорослих та дітей вже другий сезон реалізує проєкт «Бібліотека у затінку». У парку відпочинку та на дитячому інтерактивному майданчику бібліотекарі спілкуються з дітками різного віку.

Ближче познайомитись із Золотоніським краєм ВПО допомогла зустріч з краєзнавцем, письменником В. Побиванцем, з яким вони здійснили віртуальну мандрівку історією краю. Учасники заходу розповідали про своє

нелегке життя та покинуті рідні домівки. Життєві історії, почуті краєзнавцем увійдуть до його майбутньої книги «Гості з війни».

Поки дорослі спілкувалися з письменником, менші читачі дивилися дитячу виставу, яку представили члени дитячого клубу «Писаночка», що багато років працює під керівництвом завідувачки Коробівської сільської бібліотеки В. Тукової. Діти розповідали про себе, а потім на виставці «Моя рідна Батьківщина має назву Україна», на гостьовій карті закріпили прапорці в областях, з яких вони приїхали.

Письменниця Н. Бонь «мандрувала» з ними сторінками своїх творів, її патріотизм передавався дітям.

Дорослі виявили бажання вивчати українську мову, а діти, маючи безліч талантів, – відвідувати бібліотеку.

Не залишила байдужими зустріч ВПО із психологинею М. Полозун. З нею присутні медитували, уявляючи своє безпечне місце, де комфортно, затишно і приємно. Дорослі та діти малювали емоції комфорту та безпеки. Особливо яскравими та зворушливими були малюнки дітей.

На бібліотечну акцію «Подаруй бібліотеці книгу» відгукнулося багато читачів, серед яких Т. Шкарлута (Синьоок) – випускниця Золотоніської гімназії імені С. Д. Скляренка, кандидат філологічних наук, автор підручника «200 усвідомлених слів», блогу «Читацький щоденник» і подкасту «Час читати», лектор мовних курсів Solovei, учителька української мови *Britannica School*. Пані Тетяна долучилася до життя міста в цей непростий час і на волонтерських засадах задля популяризації української мови започаткувала відповідні майстерки.

Завжди приємно, коли до бібліотеки приходять її давні користувачі, серед них і молода й талановита Р. Шукюрова. У недалекому минулому школярка Руслана була читачкою, а тепер проводить у нас заняття з розмовної англійської мови з двома віковими групами – з 3 до 6 років та школярами до 5 класу. Мультики, танці та пісні англійською переплітаються із дуже зрозумілою і дохідливою розповіддю викладачки. Батьки, дідуся та бабусі спостерігають за тим, як весело діти здобувають знання. Вони також можуть брати активну участь у цікавому освітньому процесі.

Бібліотекарі зазначають, що саме вони, в реаліях сьогодення мають дати дітям та дорослим оптимістичне та надійне почуття опори, створюючи для них комфортне, привітне, інформаційно наповнене середовище. Тож пропонують, незважаючи на обставини, дружити з книгою та читати за будь-якої можливості.

Бібліотечна планета. – 2022. – № 3. – С. 22-24.

Добрий день, бібліотечна країно! Ми — з Миколаєва!

Любов Варюхіна, Олена Некипелова

У цій статті відновлено перебіг перших воєнних місяців бібліотечного життя колективу ЦМБ ім. М.Л. Кропивницького та її філій.

Понад місяць звичні бібліотечні послуги не надавалися. Одним із важливих завдань стало налагодження комунікації з працівниками через чати

в месенджерах. Тривала щоденна ранкова онлайн-переключка з колегами. Директор ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького щоденними невеликими нарисами-зверненнями в чаті налаштовувала колег на роботу, додавала оптимізму.

У складі ЦБС для дорослих 21 філія. За перші місяці війни через обстріли постраждали бібліотеки-філії № 17, № 16, № 18. Постраждали книгосховища та дозвіллево-ігровий майданчик «Бібліокемп». З метою збереження електронної інформації було відключено сервер.

Наприкінці першого місяця війни всі бібліотеки почали працювати кілька днів на тиждень. У години між сигналами тривоги вони видавали книжки, проводили невеличкі заходи, переважно патріотичного і арт-терапевтичного спрямування, надавали волонтерську допомогу.

Бібліотека-філія № 18 відновила проєкт для навчальних закладів «Медіавіконце», який є доповненням процесу дистанційного навчання школярів, проводить онлайн-заняття для учнів Миколаївського ліцею ім. О. Ольжича, організовують пізнавальні майстер-класи, інтерактивні пісенні та поетичні зібрання.

Найактуальнішою стала соціальна функція міських публічних бібліотек. Вони інформують містян про пункти гуманітарної допомоги, видачі ліків, води, про порядок отримання статусу внутрішньо переміщених осіб, правила евакуації з міста та багато інших питань.

Чотири філії — № 3, 4, 11, 12 – разом з іншими закладами культури, освіти та соціальної інфраструктури стали учасниками безкоштовної роздачі городянам хліба, який випікає Миколаївський хлібозавод № 1. Щодня вони роздають близько 2 тис. хлібин.

Гуманітарна сутність бібліотек у час війни особливо проявилась у волонтерстві. Працівники філії № 10 у перші дні війни разом з активними містянами організували волонтерський пункт допомоги військовим. Наразі він перетворився у центр волонтерської підтримки і допомоги мирним жителям: сюди щодня доставляють різноманітні гуманітарні вантажі з різних регіонів України, Польщі та Туреччини. Військові та воїни-добровольці з інших країн – часті гості у філії № 10.

Завідуюча бібліотеки № 16 Т. Скуратівська – приклад самовідданої волонтерської роботи: чергує в укритті, розносить по домівках гуманітарну допомогу, видає одяг, їжу для малят і дорослих. Консультує відвідувачів де замовити ліки, знайти житло у місті, зареєструвати людей, що приїхали з розбомблених сіл області, де зареєструвати пошкодження будинків для відшкодування збитків, та робить багато іншої роботи.

Під час війни ЦМБ ім. М.Л. Кропивницького не полишила проєктної діяльності. У співпраці з благодійним фондом МЕТА продовжує діяти в онлайн-форматі проєкт *English Access Microscholarship Program* за підтримки США в Україні, на допомогу малозабезпеченій молоді віком від 13 до 16 років.

Бібліотеки ЦБС розпочали реалізацію нових проєктів. Фахівець філії № 12 В. Кривцова, яка є заслуженим працівником культури України, головою культурно-мистецької асоціації «Арт-спокуса», що діє на базі бібліотеки про майстрів Миколаївщини. Ця ініціатива переросла у творчий проєкт «Виклик:

творчість проти війни». Цей проєкт своєрідна арт-терапія для всіх, і для митців зокрема.

Центральна бібліотека започаткувала проєкт «Хроніки війни. Миколаїв». Бібліотечні фахівці, починаючи з 24 лютого, збирають актуальну інформацію. Було обрано понад 25 тем. У цій роботі беруть участь близько 20 працівників. Зібрана інформація буде зосереджена в одному місці, систематизована і розміщена на ресурсі за певними напрямками. Можна буде обрати дату із воєнного часу і дізнатися, що в цей день відбувалося в Миколаєві.

У ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького під час війни багато працівників вимушені були покинути рідне місто разом із родинами. Частина бібліотекарів переїхала в інші регіони країни, в різні країни Європи. Опинившись у статусі біженців та вимушених переселенців, фахівці ЦМБ ім. М. Л. Кропивницького працюють і знайомляться з діяльністю бібліотек інших регіонів України і інших країн.

Бібліотечна планета. – 2022. – № 2. – С. 13-17.

Війна в Україні: бібліотечно-інформаційний фронт

Валентина Здановська

В перші тижні повномасштабного вторгнення рф в Україну публічні бібліотеки пройшли етапи від розгубленості до забезпечення потужної підтримки тих, хто цього потребував. У перші дні вторгнення багато бібліотек було зачинено, а обслуговування користувачів перейшло в онлайн. В першій декаді березня, в областях України де не відбувались активні бойові дії, багато бібліотек повернулось до звичайного режиму роботи. Бібліотеки трансформувались у волонтерські центри допомоги фронту і тимчасовим переселенцям. Розгорнувся потужний бібліотечно-інформаційний фронт.

Мало не в кожній бібліотеці були організовані волонтерські центри допомоги ЗСУ. Тут бібліотекарі, читачі, переселенці плетуть маскувальні сітки, шують дещо з військового спорядження, постільну білизну для місцевих шпиталів, плетуть теплі шкарпетки, балаклави, збирають книжки для вояків, заготовляють енергетичні смаколики, сухі заготовки для борщів, консервують м'ясо, готують їжу для бійців тероборони. Організують благодійний збір коштів, їжі, ліків.

У кожному місті, в кожній ТГ, що приймають у себе тимчасових переселенців, бібліотеками організовано пункти допомоги переміщеним особам. Тут їм надають тимчасовий прихисток у нічні години, пропонують теплу їжу та дружню атмосферу. Бібліотекарі долучилися до збирання гуманітарної допомоги тим українцям, які змушені були залишити свої домівки.

Для дітей бібліотеки разом з волонтерами організують цікаве дозвілля: майстер-класи, розвивальні заняття, настільні ігри, арт-терапевтичні заходи та спортивні розваги поки батьки вирішують свої нагальні питання.

У розпорядженні переміщених осіб у пунктах допомоги книжкові фонди та інші інформаційні ресурси бібліотек; безкоштовний інтернет,

копіювання та сканування документів; безкоштовні консультації юриста; допомога в реєструванні пошкодженого майна, набутті статусу біженця із зони воєнних дій для отримання належних соціальних пільг і фінансової підтримки. Великим попитом користуються зустрічі з психологами. Бібліотекарі спільно з професійними екскурсоводами організують краєзнавчі мандрівки вулицями міст.

Фактично цілодобово працюють ті бібліотеки, що мають свої підвали і можуть надавати їх як укриття для мешканців міста. Тут бібліотеки надають елементарні послуги з організації дозвілля дорослим і дітям. У Харкові організували бібліотечне обслуговування на станціях метро, які слугують укриттям.

Щоб забезпечити переселенців достовірною інформацією бібліотекарі формують переліки корисних і актуальних онлайн-ресурсів на власних веб-сайтах, у соціальних мережах, або у своїх приміщеннях на інформаційних стендах.

Багато бібліотек запросили школярів і студентів на курси англійської мови і надали їм у користування комп'ютери і мультимедійне обладнання у своїх інтернет-центрах. Активно діють у бібліотеках розмовні клуби – як для переселенців, так і місцевих жителів.

Також бібліотеки пропонують лекції та практичні заняття з цифрової та інформаційної грамотності. Навчають розпізнавати фейки і ворожу пропаганду, розвивають навички критичного мислення, розрізняти правдиву і неправдиву інформацію.

У багатьох бібліотеках пройшли заняття з надання першої домедичної допомоги, які проводять медики, волонтери та працівники Червоного Хреста, тренери служб порятунку.

Бібліотеки також долучаються до збирання україномовних книжок для дітей, які нині проживають за кордоном. Їх збирають як за власною ініціативою, так і в межах загальнонаціональних благодійних проєктів, акцій, таких як «Книжки без кордонів», «Українським дітям – українську книгу».

Ідея створення мережі самопомоги належить БФ «Бібліотечна країна» та ВГО Українська бібліотечна асоціація. Бібліотекарі надали в тимчасове користування власне житло десяткам родин своїх колег, які виїхали від жахів війни із своїх домівок в інші міста та країни. А також зібрали 350 тис. грн. і перерахували 150 бібліотекарям, що опинились у важкому становищі через російську агресію.

Українські бібліотеки зазнали значних втрат. Національна бібліотека ім. Ярослава Мудрого зробила опитування «Публічні бібліотеки в умовах російської збройної агресії». На кінець травня 2022 року в Україні повністю зруйновано 19 публічних бібліотек, 115 бібліотек частково зруйновано і потребують капітального ремонту, ще 124 – зазнали незначних пошкоджень і потребують часткового ремонту, бібліотеки утратили багато обладнання.

Незважаючи ні на що ми віримо, що всі бібліотеки буде відновлено, бо ми впевнені у Збройних силах України.

Бібліотечна планета. – 2022. – №2. – С. 5-8.

Бібліотека – «точка» допомоги та підтримки

Олена Кошельнікова

Від початку повномасштабного вторгнення росії на територію України бібліотекарі вчаться жити в суворих реаліях війни. Ситуація вимагає від них переформатування діяльності, підлаштування під потреби сьогодення.

Багато працівників книгозбірень швидко набули досвіду бібліотечного обслуговування в умовах війни, у багатьох закладах уже створено волонтерські центри, осередки допомоги біженцям тощо.

Бібліотекарі філії № 5 Кременчуцької міської публічної бібліотеки досвід роботи з внутрішньо переміщеними особами (ВПО) набули ще у 2014 – 2015 рр. Тоді м. Кременчук почало приймати перших вимушених переселенців зі Сходу України, де на той час відбувалися бойові дії. Бібліотека започаткувала співпрацю з управлінням праці та соціального захисту населення Крюківської районної державної адміністрації м. Кременчука. Співробітничала бібліотека і з Кременчуцьким міським центром зайнятості та управлінням Пенсійного фонду. Працівники бібліотеки допомагали оформлювати субсидії, писати резюме, влаштували онлайн-співбесіди для працевлаштування. Також бібліотека залишалася культурним центром громади – задовольняла потреби у читанні, організовувала розважальні соціокультурні заходи – як для переселенців, так і для постійних користувачів. Важливим для переселенців було й те, що в бібліотеці працював інтернет-центр з вільним доступом до мережі.

З початком повномасштабного вторгнення бібліотека деякий час працювала у режимі чергувань, користувачі телефонували, приходили поміняти книжки, поспілкуватися.

Майже 23 тис. вимушених переселенців з різних регіонів України прийняло місто від початку війни. Чимала кількість громадян знайшла притулок у мікрорайоні, де розташована бібліотека.

Багато років бібліотека тісно співпрацює з відділом по роботі з населенням контакт-центру № 23 Крюківської районної адміністрації м. Кременчука. Спеціалісти центру надали бібліотеці контактну інформацію переселенців, щоб з'ясувати, чим бібліотека може бути корисною для цих людей. Виявилось, що крім потреб у житлі та харчуванні, і дорослим і дітям після пережитого в зоні активних бойових дій потрібна психологічна допомога та емоційна розрядка. Все це бібліотека може надати: є укриття, в яке всі можуть швидко переміститися; є простір, щоб розмістити безліч локацій для тренінгів, майстер-класів та розваг. А також є волонтери і спеціалісти, які готові надавати послуги.

Спочатку організували психологічне антистресове заняття для дорослих та дітей. На занятті виявилось, що з дітьми краще працювати окремо, невеликими групами та без присутності батьків, але за їхньою згодою. Провела його тренер з Кременчуцького навчально-методичного центру психологічної служби. Присутні вчилися, як впоратися зі стресом. Тож наступним став цикл

тренінгів «Діти і війна: навчання технік зцілення». Після занять діти охоче залишаються в бібліотеці, адже для них тут є безліч цікавих занять.

Діти середнього та старшого шкільного віку уподобали гру «Літературна плутанина». Це захоплива гра у формі сучасної «гри-бродилки» з цікавими завданнями.

Наступним кроком у роботі з ВПО стала співпраця з громадською організацією «МИ». Голова цієї організації М. Орлова є координатором проєкту «Спільно. Точки зустрічі», який діє за підтримки Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ). Він спрямований на підтримку дітей, підлітків та їхніх родин, які через війну були змушені залишити свої домівки. Проєкт упроваджує ГО «Фонд «Професійний розвиток Харкова»». Такі точки діють на всіх станціях Харківського метрополітену, у Полтаві та Кропивницькому. Дві точки «Спільно» уже діють в Кременчуку: одна – у приміщенні пункту тимчасового розміщення переселенців, друга – в бібліотеці-філії № 5.

Точка «Спільно» надає можливість дітям і підліткам, які постраждали від війни, брати участь у творчих та розвивальних майстер-класах, спортивних секціях і купі інших цікавих заходів. Юні відвідувачі можуть користуватися усіма послугами книгозбірні.

Родзинкою точки «Спільно» у книгозбірні є наявність мобільного планетарію. Його облаштовано за кошти Громадського бюджету та за підтримки Кременчуцької міської ради. Тут діти занурюються в загадковий світ космосу. Фільми з ефектом повної присутності дають змогу опинитися в епіцентрі космічних подій і відчути себе справжніми космонавтами. Також діти відвідали виставку космічних моделей та взяли участь у майстер-класі з розпису хною – малювали планети, космічні кораблі та багато чого іншого.

У бібліотеці працює інтернет-центр із безкоштовною зоною Wi-Fi. Це можливість надання додаткових послуг для людей, які вимушено покинули свої домівки.

З 2020 р. філія № 5 Кременчуцької міської публічної бібліотеки є офіційним хабом проєкту «Дія. Цифрова освіта». Міністерство цифрової трансформації України розробило і впровадило в додатку «Дія» низку послуг для українців, які виїхали з районів активних бойових дій, а працівники інтернет-центру надають консультативну та практичну допомогу переселенцям: допомагають зареєструватися та отримати довідку ВПО, знайти житло, подати інформаційне повідомлення про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок дій, спричинених військовою агресією РФ.

Таким чином, бібліотека є корисним та важливим осередком громади, де кожен може знайти все для задоволення життєвих та інформаційних потреб, соціально-емоційної реабілітації, дістати допомогу у вирішенні різних проблем.

Бібліотечна планета. – 2022. – № 2. – С. 33-34.

Бібліотеки Сумщини в умовах війни

Світлана Острога

Сумська область одна з перших відчула на собі ворожу російську агресію.

Працівники Сумської ОУНБ з метою збереження документного фонду перенесли рідкісні та цінні видання в безпечніше місце. Було відключено сервер та здійснено резервне копіювання важливих файлів і електронної бази даних.

Бібліотекарі працювали дистанційно, підтримували сторінку у фейсбуці та були на зв'язку з користувачами. Співробітники створювали відеопрезентації, дописи патріотичного, історичного, культурологічного та психологічного змісту і таким чином намагалися підтримати дух своїх земляків.

На початку квітня бібліотека відновила свою роботу. У пріоритеті стало обслуговування користувачів абонементів. У цей період відновили роботу в межах проєкту «Резиденція тиші», започаткованого ще до війни. Його метою є організація заходів, що допомагають людям зберегти оптимізм та ментальне здоров'я. Така психологічна і релаксаційна спрямованість проєкту стала в нагоді. Щосереди в бібліотеці збираються любителі настільних ігор, періодично на платформі Zoom відбуваються зустрічі з психологами та іншими фахівцями, діяльність яких допомагає відновленню здоров'я і душевної рівноваги учасників.

Останнім часом бібліотека ретельно збирала інформацію щодо основних воєнних подій в області, які висвітлювала телерадіокомпанія «Суспільне. Суми». Було підготовлено видання «Сумщина – форпост України: хроніка основних воєнних подій на Сумщині під час російсько-української війни» і розміщено на сайті обласної бібліотеки.

Щоб подякувати українським воїнам та підтримати їх бойовий дух, було організовано літературно-музичний вечір «Вшануймо героїв – синів України».

Колектив бібліотеки бере участь у благодійних справах та акціях. Зібрав і передав великодній кошик з різноманітними смаколикami для захисників. Також працівники долучилися до благодійної акції «Українським дітям – українську книгу».

Важливою також стала робота з актуалізації бібліотечних фондів.

Бібліотека організує інформаційно-консультативні онлайн-зустрічі щодо трудових відносин у період воєнного стану з провідним юрисконсультантом книгозбірні.

Працівники бібліотек міста і області проявляли активну громадянську позицію і займалися волонтерством: плели маскувальні сітки, готували їжу для тероборонців, збирали і розподіляли гуманітарну допомогу, прибирали у підвальних приміщеннях, які згодом стали укриттям, перераховували кошти для ЗСУ, надавали допомогу всім, хто її потребував, у т. ч. безпритульним тваринам.

Бібліотеки Недригайлівської публічної бібліотеки щодня готували млинці для воїнів ЗСУ з продуктів, які надавав благодійний фонд «Недригайлівщина».

Упродовж місяця мешканці м. Тростянець пережили всі страхиття окупації. Приміщення і фонди Тростянецької ПБ не постраждали під час окупації. І після звільнення бібліотека активно запрацювала і проявила себе як інформаційно-комунікаційний центр громади. Люди йшли не лише за книгами, а й за порадами, спілкуванням та психологічною підтримкою. І за місяць користувачі відвідали бібліотеку приблизно тисячу разів. Майже 260 мешканців громади скористались електронною послугою «Дія» за інформаційної підтримки бібліотекарів.

У Цукрозаводській міській бібліотеці-філії Тростянецької ТГ, де хазайнували рашисти, бібліотечні фонди не постраждали, але було викрадено нову комп'ютерну техніку.

Найбільших руйнувань і збитків зазнала Солдатська бібліотека-філія Тростянецької ТГ. Наприкінці 2021 року бібліотека відкрилася після реновації. Вона стала сучасним і комфортним інформаційно-комунікаційним центром із повністю оновленим внутрішнім простором. Сучасні меблі нова комп'ютерна техніка, обладнана санітарна кімната. А вже 25 лютого бібліотека зазнала руйнувань будівлі. Того ж дня завідувача В. Ганцева разом з чоловіком зробили 36 ходок і повивозили все найцінніше з бібліотеки додому. А 9 березня бібліотека зазнала серйозних руйнувань будівлі внаслідок авіабомбардування. Завдяки героїчним зусиллям родини Ганцевих було збережене найцінніше: книги та оргтехніка.

Багато бібліотек Сумщини зазнали руйнувань приміщень, розкрадання комп'ютерної техніки, оргтехніки, пошкодження фондів, меблів. Нині бібліотеки Сумщини потребують коштів на ремонт бібліотечних приміщень, на придбання АБІС. Є велика потреба в сучасній українській та світовій літературі.

Незважаючи на воєнний стан у країні, бібліотеки Сумщини працюють і підтримують своїх користувачів, створюють затишну атмосферу для мешканців громад.

Бібліотечна планета. – 2022. – № 2. – С. 8-11.

Хмельницька обласна бібліотека для юнацтва: працюємо з вірою в перемогу

Віра Тарчевська

Колектив Хмельницької ОБЮ у стані невизначеності був всього один день. А вже 25 лютого вже знали чим мали займатися. Був план заходів, в який війна внесла трагічні корективи.

За вісім років війни бібліотека вже мала деякий досвід волонтерства, співпраці з військовими частинами, була відзначена Грамотою міського голови за допомогу фронту. У військових частинах міста було створено п'ять бібліотечних пунктів. У нових реаліях було визначено два напрями роботи: перший, який відповідає основним завданням статутної діяльності бібліотеки, та другий — волонтерство, надання практичної допомоги всім, хто її потребує.

Попри повітряні тривоги і періодичні ракетні обстріли Хмельницький є тиловим містом. Сюди прибувають тисячі вимушених переселенців.

У кожній родині бібліотекарів отримували прихисток люди, які його потребували. Всі бібліотекарі активно долучилися до збирання гуманітарної допомоги. У соціальних мережах вони стали учасниками волонтерських груп і щодня, крім основної діяльності надавали допомогу на залізничному вокзалі: годували прибулих, у вагони поїздів носили їжу тим, що їхали далі. Два місяці поспіль бібліотекарі щодня працювали на кухні навчального закладу в гуртожитку якого жили переселенці та бійці тероборони.

Почергово працівники бібліотеки плели маскувальні сітки. Коли в місті не стало у продажу основи для сіток — навчилися її плести самотужки, а потім оздоблювали її маскувальними стрічками. Більше 15 сіток було відправлено на фронт захисникам разом із малюнками дітей, оберегами, ласощами.

Весь цей час бібліотека не припиняла своєї професійної діяльності: обслуговувала користувачів, організовувала цікаві зустрічі, популяризувала книжки українських письменників через соціальні мережі, проводила онлайн-консультування бібліотечних фахівців, наповнювала власні бази даних.

Після оголошення воєнного стану бібліотека насамперед подбала про інформування переселенців. Бібліотекарі надавали перелік контактів, корисних для переселенців. Також цю інформацію бібліотека публікує на своїх публіках в інтернеті, як і різні поради та посилання, що допомагають людям зорієнтуватися у скрутний час.

Оселившись і трішки заспокоївшись на новому місці, люди шукають де провести свій вільний час, чим зайняти дітей. Вони йдуть до бібліотеки.

Зараз у ХБЮ є читачі з Харкова, Бучі, Чернігова, Маріуполя, Києва, Лисичанська, Слов'янська та інших міст. Бібліотекарі познайомились з багатьма унікальними людьми, яких долучили до спілкування з читацькою аудиторією. Також бібліотека забезпечила робочим місцем свого колегу з міста Чернівці і тепер він працює бібліографом.

Бібліотечний інтернет-центр запропонував послуги школярам та студентам для віддаленого навчання.

Тимчасові переселенці зі Сходу та Півдня України виявили велике бажання вдосконалювати свою українську мову. Їм у поміч стала лінгвістична студія «Говорімо українською».

При бібліотеці функціонує юридичний консультаційний пункт, організований спільно з Регіональним центром з надання безоплатної вторинної правової допомоги. Фахівець надає консультації третього четверга кожного місяця. Юристи центру надають консультації в онлайн-форматі, або телефоном.

Особлива увага приділяється дітям-переселенцям. Тут і обслуговування книжками, доступ до інтернету, організація цікавого дозвілля і сприяння творчому розвитку. Серед форм роботи: майстер класи з виготовлення патріотичних оберегів, ляльок-мотанок, заняття з оригамі, мікромакраме, участь у настільних іграх, складання пазлів тощо.

Щодня життя підкидає ідеї для нових проєктів. Бібліотекарі вже запланували створення хабу для переселенців з Маріуполя, почали обслуговувати поранених бійців книгами у медичних закладах Хмельницька.

Колектив бібліотеки впевнений, що лише спільна праця всіх членів суспільства наближає нашу перемогу.

Бібліотечна планета. – 2022. – № 2. – С. 11-13.

Робота бібліотек ЦБС для дорослих м. Львова

Любов Цяпало, Катерина Алексєєнко

У перші дні війни публічні бібліотеки Львова почали перелаштовувати свою роботу на воєнні рейки. Спочатку переобладнали дві бібліотеки під притулок для тимчасово переміщених осіб з різних регіонів України.

Працівники бібліотеки ім. Лесі Українки цілодобово зустрічали приїжджих і всіляко допомагали їм. Перший поверх бібліотеки був відведений під гуманітарний склад та тимчасові офіси громадських організацій, що координували відправлення медикаментів на фронт і для роботи волонтерів, що займались арт-терапією з малечею.

Також притулками для переселенців стали Сенсотека (бібліотека-філія № 18) та бібліотека-філія № 32.

За цей час публічні бібліотеки Львова прийняли 300 людей.

Також разом зі своїми господарями знайшли прихисток і їх тварини.

Ще до повномасштабного вторгнення росії в Україну публічні бібліотеки Львова неодноразово проводили акцію «Збір для звір» під час якої збирали їжу та речі для тварин місцевих притулків. Все, що зібрали небайдужі містяни було передано організації, що нині займається порятунком тварин із гарячих точок.

На базі інших філій постійно проводили роботу на допомогу ЗСУ. Бібліотеки № 7, № 34, № 28 організували плетіння сіток. Під час плетіння бібліотекарі вмикають патріотичні пісні, запрошують гостей, які декламують вірші.

Ще один важливий фронт – інформаційний. Бібліотекарі давали інтерв'ю різним міжнародним ЗМІ.

У квітні розпочали акцію зі збору книжок для дітей, що знаходяться у Німеччині, у Польщі. Бібліотекарі вдячні своїм сусідам з Польщі та Словаччини, які з перших днів привозили речі, продукти.

Бібліотека-філія № 40 організовує розваги та заняття з розвитку для дітей, допомагає мамам, що опинились у скруті. Тут можна взяти необхідні речі, отримати психологічну допомогу, почитати книжки.

Дуже затребуваними стали курси з вивчення української мови. На базі бібліотек діють три мовні ініціативи.

Великої популярності набули курси першої домедичної допомоги від проєкту «ЦЕ – центри Едукації», які проводять на базі бібліотек.

У бібліотеці-філії № 15 продовжує свою роботу арт-терапевтична студія, а в Сенсотеці зі стресом допомагають впоратися різні творчі гуртки – з ліплення, писанкарства, співів. У Медіатеці заряджають на перемогу колажами: вирізанням журнальних ілюстрацій – це має великий ефект! Все це не без допомоги громадських організацій. Наразі у Львові перебуває велика кількість організацій, що готові допомагати всій Україні.

Вже другий рік публічні бібліотеки Львова є одними з координаторів проєкту *Growing Active Citizens Hub*. Спільно з колегами з УБА, Луганською ОУНБ, а також бібліотек Вірменії, Молдови, Румунії вони вчилися і розвивали свої компетенції щодо розбудови громадянського суспільства та розуміння потреб громади. Після 24 лютого досвід роботи бібліотеки з громадою став затребуваний іноземними партнерами. Бібліотека брала участь у заходах з обміну досвідом, сесіях нетворкінгу.

Бібліотеки сьогодні – це місця тяжіння до розвитку, культури, спілкування, які швидко трансформуються до нагальних запитів громади. Українці, які не вперше у своїй історії переживають лихоліття і страшні часи, нині швидко адаптуються, відроджуються та не припиняють діяти й творити. І бібліотеки, як осередки громад, допомагають їм у цьому.

На початку квітня було відкрито оновлений простір Бібліотеки Рх. Ця книгозбірня покликана підвищувати інтерес до креативних практик.

Вітчизняні бібліотеки вкотре довели свою значимість і важливість для громад.

Бібліотечна планета. – 2022. – № 2. – С. 17-19.

Трансформація діяльності публічних бібліотек Києва під час війни: досвід, аналіз, виклики

Інна Іванова

Головним завданням працівників київських публічних бібліотек з перших днів повномасштабного вторгнення росії стало вижити, зберегти персонал, книжковий фонд, приміщення бібліотек. Працівники бібліотек провели роботи з укріплення віконних вітрин, забезпечили надійне збереження цінної частини книжкового фонду бібліотек.

В цей час бібліотекарі долучилися до активного спротиву на інформаційному фронті. На вебсторінках своїх бібліотек вони поширювали правду про жахіття, які чинять російські агресори в Україні. Потужна інформаційна діяльність тривала через систематичні публікації з інформаційної гігієни, протидії ворожій пропаганді та дезінформації.

Навесні 2022 року, в результаті ракетних атак по Києву, приміщення 5 бібліотек у Подільському та Шевченківському районах зазнали пошкоджень. Ремонтні служби міста досить швидко полагодили приміщення, і вже з осені оновлені бібліотеки приймали своїх відвідувачів.

У березні 2022 року окремі бібліотеки по кілька годин на тиждень відчинилися для відвідувачів. На базі бібліотек почали формуватися центри гуманітарної допомоги та волонтерства: приготування їжі; допомога самотнім; придбання продуктів; пошук необхідних ліків; підгодовування безпритульних домашніх тварин та пошук місця утримання для них; нагляд за квартирами та пересилання речей людям, які покинули місто і країну; плетіння сіток, пошиття розвантажувальних жилетів, балаклав, прапорів, білизни; збір та сортування одягу; догляд за дітьми переселенців. Для евакуйованих дітей бібліотекарі організовували багато різноманітних культурних активностей: майстер-класи, читання, музичні зустрічі.

Також у березні 2022 року бібліотеки запрацювали й як укриття: підвальні приміщення 9 бібліотек міста стали прихистком для мешканців навколишніх будинків, а бібліотекарі в них – волонтерами. З листопада 2022 року в бібліотеках Деснянського, Оболонського та Солом'янського районів відкрилися «Пункти Незламності», які, у разі відключення електроенергії, надавали можливість мешканцям навколишніх будинків обігрітися, підзарядити гаджети, попрацювати, а також відвідати бібліотеку.

Бібліотекарі, що змушені були виїхати за кордон стали співпрацювати з місцевими бібліотеками. Спільними зусиллями в них організовувалися центри гуманітарної допомоги та центри читання для українців. В цей час гострою стала проблема повної відсутності української літератури у фондах більшості публічних бібліотек зарубіжних країн. Тому, наприкінці березня 2022 року Публічна бібліотека ім. Лесі Українки запровадила ініціативу «Книжки вслід» зі збору та пересилання українських книжок до міст Європи. Доставити за призначенням допомагали волонтери. Через соціальні мережі і розсилки бібліотекарі звернулися до читачів, видавців, письменників. Вже до кінця 2022 року за підтримки бібліотек міста Києва було зібрано, придбано за фінансової благодійної допомоги та доставлено у понад 30 європейських міст близько 7000 примірників чудових видань українською мовою для дітей і дорослих.

На сторінках бібліотечних сайтів і акаунтів у соціальних мережах, бібліотечних каналах YouTube та інших інтернет-платформах залишилась велика кількість відеозаписів заходів інформаційного, просвітницького та культурно-дозвілєвого характеру, створених буктрейлерів, подкастів, презентаційних відеороликів. У Фейсбуці бібліотеки організовували прямі відеовключення зустрічей з цікавими особистостями. На платформі StreamYard та ZOOM проводили майстер-класи, консультації та інші онлайн-зустрічі. Слід відзначити активність та високий професійний рівень бібліотекарів-модераторів прямих етерів бібліотек імені О. Грибоедова, Є. Кравченка, О. Шварцмана, Центральної районної бібліотеки імені І. Франка, Центральної районної бібліотеки імені П. Загребельного, Публічної бібліотеки імені Лесі Українки, під час яких велася важлива просвітницька діяльність та промоція книжок.

Вже на початку червня 2022 року 98 бібліотек відкрили свої приміщення для відвідувачів, не зважаючи на те, що із 1400 працівників бібліотек майже 800 не повернулись із евакуації. У вересні 2022 року всі 139 публічних бібліотек столиці відкрилися для користувачів, хоча третина бібліотекарів ще була поза межами Києва. І лише наприкінці 2022 року майже всі працівники повернулись до повноцінної роботи.

В умовах обмежених бібліотечних можливостей бібліотеки змогли залучити широку аудиторію віртуальних користувачів, значно розширивши її географічно. Бібліотекарі продемонстрували високий рівень володіння сучасними інформаційними технологіями, компетенції та знання бібліотекарів сприяли покращенню іміджу і авторитету бібліотек як багатофункціональних центрів літературно-мистецького та культурного життя громад.

Триває робота з перейменування бібліотек. Першою змінила свою назву бібліотека для дітей ім. Саші Чекаліна і стала «Бібліотекою на Пріорці» (Оболонська ЦБС); ще 26 книгозбірень на черзі.

Практично усі київські бібліотеки доєдналися до Всеукраїнського мовного проєкту «Єдині» через проведення на їх базі розмовних курсів української мови. В бібліотеках Голосіївського, Деснянського, Солом'янського, Шевченківського районів для внутрішньо переміщених осіб організовано розмовні клуби «Експрес- курс української мови», «МовоСвіт на Освіти» тощо.

Публічна бібліотека імені Лесі Українки заснувала розмовний клуб «Пригости мене розмовою – українською мовою», який організовано для киян, вимушено переміщених осіб й усіх, хто хоче вдосконалити свої знання й навички комунікації. Родинні розмовні клуби української мови для внутрішньо переміщених осіб за підтримки ГО «Українська гуманітарна платформа» працюють у Центральній районній бібліотеці ім. П. Тичини, бібліотеці № 16 для дітей Дніпровського району.

З вересня 2022 року Голосіївська бібліотека ім. В. А. Симоненка для дітей запропонувала ініціативу «Навчай українською». Це – розмовний клуб для тимчасово переміщених осіб, практика розмовної української мови з корисним та розважальним контентом.

Столиця прийняла багато вимушено переміщених осіб (ВПО), тож заради стабілізації їхнього емоційного стану бібліотеки забезпечували проведення зустрічей з психологами, юристами, письменниками, тренінгів з невідкладної медичної допомоги тощо.

У приміщенні бібліотеки ім. Миколи Руденка Дарницького району з липня 2022 року організовано роботу комплексного консультативного центру для внутрішньо переміщених осіб. Тут можна отримати консультації спеціалістів соціальних служб, центрів надання адміністративних послуг, центрів зайнятості, пенсійних фондів, управлінь освіти, охорони здоров'я, міграційних служб, а також психологічну та юридичну допомогу (щочетверга, з 09.00 до 13.00).

Для внутрішньо переміщених осіб, громадян, які потрапили у складні життєві обставини на базі бібліотек Святошинської ЦБС відкрито консультативні пункти з надання адміністративних послуг (Центральна районна бібліотека «Свічадо», бібліотека ім. О. Блока), групу психологічної підтримки (бібліотека ім. О. Герцена). При Бібліотеці сімейного читання ім. М. Лермонтова працює команда кризових психологів «Психолог на телефоні» (11 осіб).

Бібліотекарі Києва долучилися до роботи гуманітарних складів, громадської ініціативи «Маскувальна сітка для армії руками волонтерів», переказували власні кошти на рахунок ЗСУ, збирали посуд для виготовлення м'ясних консервів, шили білизну для захисників держави тощо.

У 2022 році покладено початок реалізації нових та продовжена діяльність важливих суспільно значущих проєктів, до прикладу, проєкт «БібліоПроба» (Публічна бібліотека імені Лесі Українки) продовжує і доповнює попередній – «Видима бібліотека» щодо ресоціалізації засуджених. Метою нового проєкту є надання суб'єктам пробації культурно-освітніх та

інформаційних послуг для розвитку їхнього креативного та інноваційного потенціалу, що сприятиме їх ресоціалізації в суспільстві.

Бібліотека ім. В. Некрасова (Подільська ЦБС) започаткувала співпрацю з командою волонтерського проєкту «Східний менті» (навчання підлітків), ставши місцем локації для проведення занять із вмотивованими підлітками-переселенцями з дитячих будинків і не тільки.

Колектив бібліотеки ім. В. А. Симоненка для дітей Голосіївського району став співзасновником проєкту «Сорочка для захисника». Щосуботи в бібліотеці збираються матері, дружини, вдови, доньки військовослужбовців Збройних Сил України на арттерапію та вишивання сорочок-оберегів.

У Дніпровській ЦБС однією з найяскравіших подій стала організація літнього табору «БібліоЛіто» (бібліотека ім. В. Маяковського), яка підготувала різноманітні заходи з промоції дитячого читання. Дітям запропонували інтерактивні заходи, квести, цікаві зустрічі, спортивні та інтелектуальні ігри, майстер-класи, голосні читання, конкурси та вікторини.

У ЦРБ «Свічадо» організована відпочинкова програма «Літо – 2022». Понад 60 дітей шкільного віку, що потрапили у складні життєві обставини, мали змогу проводити літні канікули у бібліотеці. І таких проєктів налічується не один десяток.

Впродовж 2022 року послугами бібліотек м. Києва скористалось 466,2 тис. користувачів – 13,7 % усіх зареєстрованих жителів м. Києва, і це – зважаючи на військові загрози та обмеження у зв'язку з відключеннями світла, постійними тривогами та комендантською годиною.

У період обмежень фізичного відвідування бібліотек через повітряні загрози бібліотекарі використовували цей час для внутрішньої роботи над актуалізацією фондів, звільненням від застарілої та зношеної літератури. Загалом за 2022 рік з фондів бібліотек вибуло 224 870 прим. Морально і фізично застарілої літератури (6,2 % фонду). Продовжувалася робота з перекласифікації фондів на УДК.

Активізувалася інформаційно-бібліографічна робота: у 2022 році бібліографи зафіксували понад 79 тис. звернень та підготували понад 400 інформаційно-бібліографічних матеріалів, майже 1,3 млн користувачів відвідали сайти бібліотек. На жаль, війна з агресором продовжується, і бібліотечний інформаційний спротив ще довго буде актуальним.

Підбиваючи підсумок, автор зазначає: публічні бібліотеки м. Києва змогли адаптуватися до умов війни та мають можливість надавати повний спектр професійних бібліотечних послуг, тримаючи інформаційний фронт, збираючи кошти для ЗСУ і, тим самим, наближаючи нашу перемогу!

Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2023. – № 2. – С. 4-6.

Бібліотеки Одещини: адаптація до потреб воєнного часу

Юліана Амельченко

Військова агресія росії проти нашої держави поставила нові завдання перед бібліотеками: задоволення соціальних потреб суспільства; актуалізація формування книжкових фондів та їх популяризація; інноваційні підходи використання бібліотечних приміщень.

До Одеської області тимчасово переїхали тисячі людей.

Допомога вимушеним переселенцям у бібліотеках області розпочалася в 2014 році з реалізації проекту «Бібліотеки як центри підтримки громади в умовах воєнної загрози: робота з внутрішньо переміщеними особами». Бібліотеки спрямовували свою роботу на активізацію участі переселенців у житті громади.

Сьогодні ця діяльність розширилась, її оновили набутим досвідом та осучаснили завданнями, які постали перед бібліотеками у часи повномасштабної війни.

Обласним методичним центром - Комунальною установою «Одеська обласна універсальна наукова бібліотека імені М. С. Грушевського» - був підготовлений стратегічний план діяльності публічних бібліотек області, робота яких спрямована на інтеграцію вимушених переселенців до умов територіальних громад, в яких вони опинились. До реалізації плану були залучені також обласні бібліотеки для дітей та для юнацтва.

Методичними пропозиціями бібліотекам запропоновано надавати допомогу вимушеним переселенцям: з працевлаштування та освіти, соціального захисту, медичного забезпечення, юридичної допомоги;

– організувати індивідуальне інформування переселенців для налагодження ефективних механізмів комунікації з місцевими органами влади;

– Центральним бібліотекам громад – організувати тренінги з надання інформаційної та практичної допомоги ВПО, організації систематичних консультацій у пунктах безоплатної правової допомоги за участі юристів-професіоналів;

– допомогти у пошуку житла для ВПО, створити в приміщеннях бібліотек центри професійного навчання, організувати для ВПО курси комп'ютерної грамотності та курси української мови, що діють при бібліотеках.

Бібліотеки надавали приміщення медіацентрів, інтернет-центрів та інші для вільного доступу до інформації ВПО.

Надання домедичної та психологічної допомоги виявилися в центрі уваги бібліотек. Бібліотеки стали осередками спілкування, розваги та психологічної адаптації.

Обласні методичні центри підготували рекомендації, спрямовані на актуалізацію бібліотечних фондів. Проведено декілька онлайн-семінарів та чотириденний онлайн-дискурс, в якому взяли участь представники 150 бібліотек та відділів культури територіальних громад Одеської області.

Бібліотеки вивчають читацький попит, аналізують презентації виставок книг, отриманих бібліотеками від Українського інституту книги. Сторінки фейсбуку, які наповнюють головні публічні бібліотеки громад, свідчать про успішність презентацій державною мовою багатьох книг, які отримали заклади за Програмою поповнення публічних бібліотек України.

Сьогодні бібліотеки це – притулок безпеки, місце отримання інформації, професійних навичок; це – місце дозвілля, дитячих розваг, отримання знань з різних галузей, а також з цифрової, комп'ютерної та медіаграмотності.

Публічні бібліотеки Одеської області будують свою роботу таким чином, щоб вимушені переселенці відчували себе як вдома.

Кубейська публічна бібліотека Кубейської сільської ради підготувала базу даних про житло для біженців з Миколаєва та Запоріжжя. В Будинку культури, де розташована бібліотека, створено Гуманітарний центр громади, в якому бібліотекарі разом з працівниками закладу сортують, пакують та розподіляють гуманітарну допомогу.

Особам з обмеженими можливостями особлива увага: працівники бібліотеки носять додому книги, а також доставляють закуплені продукти.

Бібліотечні заходи сприяють покращенню емоційного стану та подоланню стресу ВПО. Діти переселенців беруть активну участь у перегляді фільмів, конкурсах малюнків та читання, вікторинах.

Бібліотекарі Куяльницької громади допомагають в пошуках житла переселенцям. А також самі надають своє житло для ВПО.

Ренійська публічна бібліотека стала центром правової допомоги вимушеним переселенцям. Вони на постійній основі організують для ВПО консультації юристів.

Тарутинська центральна публічна бібліотека відкрила на базі бібліотечного медіацентру «Тарутинське бюро правової допомоги», в якому систематично відбуваються зустрічі з юристами.

Бібліотекарями Тарутинської громади було підготовлено і проведено благодійний ярмарок. Були організовані цікаві заходи: фотозона «Я люблю Україну», виставка-дегустація смаколиків, виготовлених бібліотекарями, концерти аматорських колективів, розповіді про книги. Гостей запрошували на курси комп'ютерної й цифрової грамотності, вивчення української та іноземних мов.

Для дітей влітку відбувся фестиваль мультфільмів та дитячих фільмів. Це відволікло від відгуків вибухів та повітряних тривог, які вони чули вдома.

Багато бібліотек однією з головних тем воєнного часу обрали тему домедичної допомоги. Організовано доступ до електронної медичної бібліотеки в інтернет-центрах та медіацентрах публічних бібліотек.

У приміщеннях публічних бібліотек Саф'янівської, Авангардівської, Великомихайлівської, Красносільської територіальних громад проходять презентації книжкових виставок. В межах проекту «Книготерапія» – популяризація творів сучасних українських авторів. Надання систематичних медичних консультацій та проведення тренінгів з надання домедичної допомоги.

В Балтській публічній бібліотеці фахівці проводять тренінги з психологічної допомоги. Вони навчають тимчасово переміщених громадян приборкувати жах за допомогою спеціальних дихальних вправ.

Тарутинська публічна бібліотека реалізує проект «Знання рятує життя». Він об'єднує тренінги для переселенців та мешканців громади та популяризує методики домедичної допомоги на фейсбуці.

Допомога у працевлаштуванні ВПО стала одним із головних напрямків роботи бібліотек. Серед основних – збір даних про наявність вакантних штатних одиниць, сумісництва.

До проекту публічної бібліотеки міста Чорноморськ з комп'ютерної грамотності приєдналися бібліотеки Захарівської, Ананьївської, Ізмаїльської,

Біляївської, Доброславської та більшості громад Одещини. Він розроблений саме для ВПО.

Допомога в опануванні державної мови вже не перший рік є головним завданням бібліотек. Активно працюють бібліотеки Любашівської, Белградської, Шабівської, Колимської та Миколаївської громад. На базі бібліотек організовано курси української мови та розмовні клуби, до яких можуть долучитися і тимчасово переміщені особи.

Волонтерство – постійна робота всіх бібліотек області. Це дійсна допомога нашим захисникам – плетіння маскувальних сіток, пошиття пов'язок та плащ-наметів, виготовлення смаколиків, сушка овочів та фруктів, консервування.

Любашівська публічна бібліотека, за підтримки голови селищної ради ініціювала створення офіційної волонтерської організації імені Архангела Михаїла. Її учасниці шиють, готують гарячу їжу, збирають аптечки; відкритий офіційний рахунок для збору благодійних внесків. Бібліотекарі збирають бібліотечки популярних книг сучасних авторів для наших захисників, проводять поетичні вечори «Поезія, народжена в окопах», присвячені творчості військових.

Одеська обласна універсальна наукова бібліотека ім. М. С. Грушевського ні на мить не припиняла свою роботу в період воєнного стану. Були відремонтовані приміщення підвалів книгосховища. Пришвидшений процес оцифрування рідкісних та цінних фондів. Встановлені металеві ролети на величезних вікнах читальних залів першого поверху. Для читачів обладнано укриття з м'якими стільцями та запасами. Протягом 2022 року було проведено цикл дискусій про деколонізацію в Одесі «Імперія, колонія, постколоніальний синдром», ініційованого Громадською організацією «Зелений театр», який кожного разу збирає до 100 учасників, більшість – студентство. Спікери – представники наукової еліти Одещини.

Бібліотека співпрацює з громадськими організаціями «Всеукраїнська спілка активного довголіття», «Центр патріотичного виховання та організації дозвілля дітей та молоді».

Багато зацікавлених читачів, а також ВПО, приходять послухати лекції історико-патріотичного спрямування докторів історичних наук Тараса Гончарука, Олександра Музичка.

До читок сучасних п'єс, які організують представники Громадської організації «ІТ - бабусі», долучаються і переселенці, які переїхали до Одеси з палаючого Миколаєва.

Виступи молодих талановитих студентів театральнo-художнього коледжу, фахового коледжу мистецтв імені К. Ф. Данькевича, художнього фахового коледжу імені М. Б. Грекова стають прикрасою кожного заходу.

Бібліотеки Одещини щодня виконують свою місію – працюють на користь громаді, наближаючи перемогу.

Бібліотечний форум: історія, теорія і практика. – 2023. – № 1. – С. 2-4.

Проект «ГОВЕРЛА» для місцевих громад Львівщини

Олена Шматько

У статті йдеться про проект «Підвищення ефективності роботи і підзвітності органів місцевого самоврядування» «ГОВЕРЛА». Його профінансовано Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) і реалізується з серпня 2022 року у 40 громадах Житомирської, Закарпатської, Львівської, Одеської та Рівненської областей. Влада, громадські організації, гуманітарні штаби допомоги, заклади культури, бібліотеки та мешканці громад об'єдналися в рамках реалізації проекту «ГОВЕРЛА» і протягом п'яти місяців напружено працювали з метою інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у життя громад Львівщини. У Львівській області участь у проекті брали десять громад: Бродівська, Городоцька, Добротвірська, Жидачівська, Жовківська, Золочівська, Козівська, Оброшинська, Сокільницька, Рава-Руська.

Львівська область не вперше приймала переселенців із зони бойових дій. Їх зустрічала злагоджена команда волонтерів, яка надавала необхідну допомогу.

Однією зі складових проекту стала організація та проведення кожною громадою п'ятиох інтеграційних заходів з метою подолання стереотипів, забезпечення комфортного перебування, адаптації у громадах та сприяння інтеграції внутрішньо переміщених осіб у життя територіальних громад. Було проведено 50 заходів, учасниками яких стали майже 2 600 осіб з-поміж ВПО та місцевих мешканців громад. Кожна громада намагалася продемонструвати свою гостинність і надати допомогу.

Наймасовіший захід відбувся в Оброшинській громаді. Це була спартакіада. У цій громаді можна було долучитися до молодіжного квесту, познайомитися з літературною творчістю місцевих авторів, побувати на ярмарку до Міжнародного дня благодійності, взяти участь у відзначенні Дня захисника і захисниць України.

Золочівська громада запропонувала екскурсію та майстер-клас із гончарного мистецтва Гавареччини, екскурсію-квест «Загадки Золочева», психологічний тренінг «Долаємо труднощі війни разом», запросила на вечір народної творчості «Україна – єдина. Під покровом Пресвятої Богородиці», надала можливість мешканцям громади взяти участь у спортивних змаганнях.

Мальовнича Жовківщина запросила до «Мандрівки «ідеальним містом», дала змогу долучитися до унікального майстер-класу з розпису ікон на склі, насолодитися літературною творчістю майстрів слова, стати учасником музичного вечора «Моя країна – Україна» до Дня захисників та захисниць України, випробувати на собі традиційні забави українських вечорниць.

Козівська громада вразила розмаїттям рецептів українського борщу – української національної страви. Під час заходів учасники дискутували на тему «Від Слобожанщини до Бойківщини крізь призму часу», подорожували стежками Сколівських Бескидів, у бойківських вечорницях тощо.

Малеча спілкувалася і приміряла амуніцію поліціантів та рятувальників ДСНС у Сокільницькій громаді. І дорослим і малим смакувала піца, створена власноруч. Мешканці громади та ВПО спільно навчалися, переглядали фільми, розважалися, насолоджувалися виступами художніх гуртів зі села Сокільники.

У Бродівській громаді учасники заходів милувалися пам'ятками архітектури міста та слухали містичні історії, створювали 3D ручками анімаційних героїв для мультфільмів під час тренінгу в рамках роботи Code Club, ділилися кулінарними секретами страв з різних куточків України на гастрономічному ярмарку «Наш код – паляниця». Випробували новий формат інтерактивних заходів «жива бібліотека» на зустрічі «Родина, як зірка єдина – твій порятунок, надійний причал». Місцева господиня Люся Ваховська відкрила секрети випікання і нарізання сакрального українського хліба. А кондитерка з Харківщини Юлія Цапліна поділилася власною історією професійного зростання і життя своєї сім'ї після втечі з-під обстрілів. Марія Гавришишин розповіла про те, як вишивання бісером ікон та картин рятувало її у найважчі хвилини життя. Надія Забокрицька розповіла про свою журналістську діяльність. На заході панувала тепла атмосфера родинного спілкування.

Громадська організація (ГО) «Апостольська Чота» активно діє на теренах Городоцької громади та допомагає як ЗСУ так і внутрішньо переміщеним особам, дітям, самотнім людям поважного віку, котрі опинилися у скрутних життєвих обставинах. Для дітей було організовано свято «Єдина Україна», майстер-клас з випікання і розфарбовування патріотичних пряників, плетіння патріотичних браслетів, екскурсію славетним історичним містом та експозиціями краєзнавчого музею та музею «Підпілля Української греко-католицької церкви». Незабутньою стала зустріч-діалог з пані Лесею Низовою, яка є донькою відомого луганського поета Івана Низового. Вона представила поетичну творчість свого батька та розповіла про життя у Городоцькій громаді, куди вона переїхала із Луганська з початком війни у 2014 році. Напередодні свят-вечора відбулось етнопаті «Різдвяна ніч дарує всім дива», яке занурило у чарівну казку звичаїв святкування Різдва у різних куточках України.

Понад 10 років за ініціативою Ганни Сологуб у Добротвірській громаді діє проект «Місце народження – Сибір». Щороку, напередодні Дня незалежності України збираються місцеві мешканці, що пройшли крізь пекло Сибіру, діти політв'язнів і репресованих. Ганна Сологуб вважає, що «сибіряки» мають ділитись своїми спогадами, бо молодь повинна зрозуміти минуле і ту жертву, яку заплатили українці за любов до своєї держави. Цього року до зустрічі приєдналися внутрішньо переміщені особи, які знайшли прихисток у Добротвірській громаді з початку війни. У громаді проживає 440 осіб, які залишили рідні домівки в зоні активних бойових дій. Жива хроніка війни за незалежність складається з окремих унікальних доль. «Ти – важливий! Твоя історія – важлива! Розкажи її!», – закликала Олена Зеленська на презентації чатботу «... Відлік...24|02». Нові спогади стануть продовженням історії українського народу. Було проведено екскурсії селищем та експозиціями «Історико-краєзнавчого музею Добротвора та навколишніх сіл

ім. Й. Брикайла», квест знавців і охоронців природи долини Бугу, артконкурс «Моє майбутнє в мирній Україні». А ще запросили до участі у майстер-класі з приготування однієї з давніх традиційних страв Добротвірщини: паляниці з маком, яка є візитівкою громади.

У публічній бібліотеці Жидачівської громади відбувся своєрідний кулінарний батл від майстринь м. Харків та м. Жидачів з виготовлення енергетичних батончиків. В рамках відзначення Дня міста Жидачева пройшов благодійний ярмарок «Приготуй своє – смакуй наше». До участі були залучені господині з Жидачівської міської територіальної громади та господині з числа ВПО. Готували страви за унікальними домашніми рецептами з урахуванням етнографічних особливостей своїх регіонів.

В рамках відзначення Дня захисників та захисниць України відбулось культурно-спортивне свято «Козацькі забави». Дітей та дорослих навчили основних рухів бойового танцю – гопака. Поряд з дітьми дорослих також захопило шоу «Яскраві бульбашки».

Переселенець із Бахмута, викладач історії України та Всесвітньої історії Донецького національного університету ім. Василя Стуса, магістр історії та права, адвокат Олег Романенко зацікавив мінілекторієм «Історія України у цікавих та призабутих подіях» про проблеми самоідентифікації Донбасу в історичній ретроспективі. Слова вдячності висказав пан Олег громадянам місцевої громади, які докладають величезні зусилля, щоб забезпечити гідне перебування ВПО на новому місці проживання. Він зазначив, що не випадково центральне місце в цих процесах займають бібліотеки, які стрімко включились у всі важливі зміни в житті громад від прямої допомоги фронту та її бійцям, до підтримки мешканців та вимушених переселенців.

Завершальний захід у Жидачівській громаді був присвячений міжнародному Дню волонтера. Тут був присутній Сергій Притула, громадський діяч, волонтер, засновник Благодійного фонду Сергія Притули. Публічна бібліотека міста стала одним з активних центрів волонтерства разом із громадськими організаціями, які займаються волонтерською діяльністю.

В рамках програми громади м. Рава-Руська «Незалежна, соборна, незламна!» проводилися конкурси: «Вгадай пісню по мелодії», «Танцюй як зірка», «Слово не горобець». Святкова феєрія «Лялькове диво», зачарувала присутніх експонатами виставки ляльок, виготовлених народними майстринями з усіх куточків України. Молодіжна театральна студія показала фрагмент вистави «Доля, доленька!» та майстер-клас з плетіння ляльки-мотанки «Подорожниці». Фіналом свята стало створення лялькової мапи України.

Ще була унікальна мандрівка селами громади «Потелич: сакральна пам'ятка і гончарна імперія». Спочатку письменницькими стежками Леся Мартовича, видатного українського письменника, юриста та громадського діяча, який похований у с. Монастирок. Наступна зупинка – закинуті копальні та терикони вугільної шахти. Далі учасники відвідали Святі джерела Пречистої Діви Марії у с. Заглина. Останнім етапом мандрівки було мальовниче село з багатою історією та дивовижними краєвидами – Потелич,

якому у 1498 році було надано Магдебурзьке право та яке має надзвичайно велику кількість архітектурних пам'яток.

Майстер-клас з акторської майстерності з елементами арттерапії провела керівниця народного театру «Взаємодія» центру культури і дозвілля м. Рава-Руська Ірина Басай. Нові мешканці громади змогли краще узнати давні українські традиції під час Андріївських вечорниць. Гарний настрій та багато сміху подарувала присутнім жартівлива театральна постановка «Язиката хвеська» у виконанні Молодіжного театру Центру культури і дозвілля м. Рава-Руська.

Одна з локальних координаторок проєкту, переселенка Тетяна Коцан за своє життя вже двічі змушена була втікати від війни. Вперше – з рідного Донецька у 2014 році до м. Курахове Донецької області. За фахом економіст вона більш ніж 15 років пропрацювала в банку, але у 2014 році Тетяна змінила свій фах та стала займатися громадською діяльністю.

Після повномасштабного вторгнення рф 2022 року жінка знову втратила все та змушена була евакуюватися разом з сином до Львівщини, спинившись в Добротвірській громаді.

Шукаючи можливості волонтерства вона потрапила до Громадської організації «Агенція місцевого економічного розвитку Кам'янка-Бузького району». Тут їй допомогли облаштуватися на новому місці та запросили долучитися до їхньої діяльності. А в серпні 2022 року Тетяні запропонували роботу локальним координатором в новому проєкті – «Партнерство між громадськими організаціями та органами місцевого самоврядування в інтеграції та адаптації внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади Львівської області», який реалізовував ГО «Європейський діалог» за підтримки Проєкту USAID «ГОВЕРЛА». «Завдяки проєкту в мене є робота, я допомагаю людям – таким, як я сама – ВПО адаптуватися у новій громаді. Проєкт дав мені стимул рухатись і не зупинятись».

Бібліотечний форум України: історія, теорія і практика. – 2023. – № 1. – С. 39-42.

Статті з інтернет-ресурсів

Публічні бібліотеки України в умовах воєнного стану

Новальська Юлія Вікторівна

У всі часи свого існування бібліотеки були і залишаються невід'ємним складником суспільства та найдемократичнішим соціальним інститутом. Останніми роками, в умовах тотальної цифровізації, суттєво змінилися уявлення щодо діяльності та ролі українських публічних бібліотек, а також перспектив їхнього місця у культурному, освітньому та інформаційному розвитку нашої держави.

Від моменту повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію незалежної України публічні бібліотеки, стали на допомогу збройним силам України.

Нині головними громадянськими та професійними завданнями публічних бібліотек є:

□ захист інформаційного простору (Національна бібліотека України ім. Ярослава Мудрого та обласні універсальні наукові бібліотеки підготували корисну під час війни інформацію та провели освітні заходи щодо протидії фейкам, дезінформації та боротьбі з кіберзагрозами);

□ формування Національної цифрової бібліотеки України (публічні бібліотеки збирають факти, свідчення, документи тощо про цю війну, які становитимуть основу майбутньої колекції);

□ інформаційна та просвітницька робота (на сайтах та блогах публічних бібліотек виставляється корисна інформація для переселенців);

□ надання онлайн підтримки (бібліотекарі організують спільно з висококваліфікованими медичними працівниками онлайн тренінги з надання першої домедичної допомоги, онлайн лекції з надання психологічної підтримки, емоційної розрядки за допомогою бібліотерапії, перегляду кінофільмів тощо);

□ організація бібліотечних послуг (облаштування у бібліотеках зручних робочих місць для дистанційної роботи переміщеним особам, започаткування курсів з англійської мови та медіаграмотності, використання бібліотечного комп'ютерного обладнання тими, хто потребує тощо);

□ волонтерські проєкти (підвальні приміщення багатьох публічних бібліотек стали місцем укриття для населення, волонтерськими пунктами з розподілу і доставки гуманітарної допомоги, пунктами з приготування їжі для тимчасово переселених громадян та біженців, осередками з плетіння маскувальних сіток, бібліотекарі облаштували швейні майстерні, задовольняючи потреби Збройних сил України тощо);

□ благодійна діяльність (організація збору нових українських книжок для доставки у зарубіжні бібліотеки, які реалізують програми допомоги українським біженцям. До прикладу, Публічна бібліотека ім. Лесі Українки зібрала і відправила до бібліотек Литви і Польщі 300 українських книжок);

□ збір коштів на рахунок Збройних сил України (бібліотекарі організують збір коштів на потреби війська, переказують власні кошти, організують благодійні акції з метою фінансової підтримки захисників. До прикладу, бібліотекарі міста Нікополь (Дніпропетровська область) провели благодійну акцію «Великодній ярмарок» і всі отримані кошти 13,5 тис. грн. було перераховано для ЗСУ).

Отже, українські публічні бібліотеки і в умовах воєнного стану залишаються відкритими для співпраці та допомоги, вони довели свою життєздатність як важливий соціальний інститут. Цьому сприяло, насамперед, підвищення ролі освіти, впровадження нових інформаційних технологій та кардинальні зміни у свідомості самих працівників публічних бібліотек, які нині мислять креативно та постійно шукають нові форми допомоги своїй країні у важкі часи. Такий скачок став можливим завдяки відмові від ідеологічного спрямування, коли на зміну поняттю «масова бібліотека» прийшло нове – «публічна бібліотека», тобто та, яка відкрита для всіх. Саме це дало змогу побудувати нову публічну бібліотеку з іншою системою цінностей, пріоритетами в освітній, культурній та просвітницькій діяльності, завдяки чому отримали свободу в усіх напрямках своєї роботи.

Міжнародна наукова конференція «Бібліотека. Наука. Комунікація. Інноваційні трансформації ресурсів і послуг» (2022). Секція 1. Бібліотечно-інформаційний комплекс: сучасні пріоритети організації та управління: Режим доступу: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1492>

Як пережила воєнний рік головна Публічна бібліотека столиці: благодійність та оновлення фондів

Марія Катаєва

Про виклики та адаптацію до нових реалій «Вечірньому Києву» розповіла директорка Публічної бібліотеки імені Лесі Українки Ольга Романюк.

Як і всі культурні заклади, міські бібліотеки 24 лютого 2022 року були вимушені припинити свою діяльність.

«З нашого календаря зникли і місяці, і пори року. Ми почали рахувати дні до нашої Перемоги. І цей воєнний рік триває для нас і досі, – зазначила Ольга Романюк. – А ще цей рік запам'ятається нашою стресостійкістю, яку він проявив, здатністю консолідуватися і чинити спротив війні через просвітництво та культуру».

Інформаційний спротив

Через створений чат директор Публічної бібліотеки імені Лесі Українки для дорослих міста Києва постійно тримала зв'язок з колегами, які з родинами виїхали за межі Києва і України.

Постало питання нагляду за приміщеннями, як і всім майном бібліотеки. З працівників, хто залишилися в Києві, було сформовано активну групу для організації дистанційної роботи та роботи з фондом.

Співробітники бібліотеки на сторінці бібліотеки у Фейсбук намагалися доносити світові правду про жахіття, які чинять російські агресори на українській землі, публікували коментарі та світлини під постами телеграм каналів, в особистих повідомленнях, під відео.

На сайті бібліотеки створили нові розділи: «Російсько-українська війна: інформаційний спротив» та «Ресурси, помічні в умовах війни». Тут збирають важливу для постраждалих інформацію: з забезпечення постраждалих житлом та роботою, медичною та матеріальною допомогою, по реєстрації пошкодженого майна і т.д. В соціальних мережах проводиться щоденне інформування киян з важливих питань життєдіяльності міста.

26 лютого бібліотека проанонсувала першу з початку війни лекцію онлайн «Як українці придумали росію», далі була лекція на тему «Втікав як москаль з-під Конотопу: історія походження приказки», і ще ціла серія надихаючих лекцій на історико-патріотичну тематику, які провів історик Анатолій Горовий.

Від початку війни бібліотека організувала і провела 70 відеолекцій і зустрічей з письменниками онлайн.

Міжнародна співпраця та книжки для українців за кордоном

До війни Публічна бібліотека імені Лесі Українки зав'язала дружню співпрацю із міською бібліотекою Вільнюса та Воєводською бібліотекою Кракова.

«Саме литовські та польські бібліотеки найперше протягнули руку допомоги, організували у своїх приміщеннях пункти збору речей першої необхідності для переселенців, створили куточки, програму цікавих заходів для українських дітей, проводили флешмоби підтримки» – поділилася Ольга Романюк.

Українські бібліотекарі, що знаходились у Кракові у співпраці з бібліотекою Кракова інформували співвітчизників про допомогу, яку вони можуть отримати у бібліотеці, поширювали корисну інформацію. Міські бібліотеки Вільнюса перекладали українською мовою інформаційні матеріали, створені для українців.

Колеги з Литви з перших днів російської агресії надсилали відеозаписи із словами підтримки, зі своїх зарплат зібрали і запропонували для колективу грошову допомогу.

На початку квітня Ольга Романюк ініціювала акцію «Книжки вслід». Ця акція для тих українців, хто виїхав за кордон, особливо для дітей, щоб забезпечити їх потребу в українській книзі. У бібліотеці оголосили про збір книжок. Волонтерка О. Вахрушева з Праги написала проектну заявку до благодійного фонду щодо виділення коштів на придбання в українських видавництвах найкращих книжок для українців за межами України. Сюди додавали книжки, які подарували читачі з власних бібліотек для своїх співвітчизників, або прислали з інших міст «Новою поштою».

«Ця ініціатива потребує великих зусиль і часу, але коли присилають слова подяки, фото щасливих дітей і дорослих з книжками, втома щезає, а бажання забезпечувати неперервний зв'язок українських дітей за кордоном з українською книжкою – посилюється», – розповіла Ольга Романюк.

На 31.12.2022 року з допомогою друзів-однодумців з багатьох європейських міст, зібрали, придбали і організували доставку понад 6,5 тис. українських книжок у 25 міст світу. І навіть створили гугл-карту цієї акції.

Відновлення роботи та оновлення фондів

29 березня бібліотека відчинила двері для читачів. Не дивлячись на постійні повітряні тривоги, ускладнення в роботі громадського транспорту, співробітники різними шляхами надавали бібліотечні послуги киянам, які йшли до бібліотеки не лише за книжками, а часто за спілкуванням, порадою, полегшенням психологічного стану.

За цей рік бібліотека провела 491 захід, у тому числі 98 – онлайн. Тут проходять презентації книг, виставки, майстер-класи, покази вистав від партнерів.

Бібліотекарі провели велику роботу по актуалізації книжкових фондів. Списано понад 13 000 примірників видань, що втратили актуальність.

В умовах відсутності бюджетних коштів на придбання книжок, під час війни бібліотека змогла поповнити фонд на 2500 нових видань. Багато гарних нових українських книжок подарували читачі, партнери, видавці, автори.

Оновлення комп'ютерної техніки вирішується бібліотекою через грантову діяльність. У травні місяці у бібліотеці написали проект та подали грантову заявку у Європейський культурний фонд, на програму «Європейський виклик».

Серед проєктів, які реалізує бібліотека, – проєкт «Видима бібліотека», який ведеться з початку 2021 року та «БібліоПроба» (робота з молоддю, яка на пробації). Проєкт відібрали на програмі, він знаходиться у стадії реалізації. На початку листопада відбулася поїздка до Флоренції. За перші 4 тисячі євро грантових коштів було придбано 6 ноутбуків. Очікують ще на 4 тисячі євро.

Користувачі та затребувані книжки

Станом на листопад 2022 року у бібліотеці нарахували 21 740 користувачів, у листопаді 2021 році ця цифра складала 24 619 осіб.

Водночас станом на 1 грудня на лічильнику сайту бібліотеки – 52 972 користувачів та 82730 відвідувань. У порівнянні з 2021 роком кількість відвідувань сайту зросла на 13 тисяч.

Кількість зареєстрованих у бібліотеці користувачів зменшилася. Серед об'єктивних причини: обмежений режим роботи бібліотеки в умовах воєнного стану, повітряні тривоги, відключення від електропостачання. Ці показники перебиваються віртуальною діяльністю бібліотеки, численною аудиторією віддалених користувачів. «Вважаємо користувачами бібліотеки і тих киян, які наразі за кордоном, і яким ми доставили до міст їх перебування українські книжки. Ми жартуємо, що Публічна бібліотека імені Лесі Українки завдяки акції «Книжки вслід» відкрила свої філії у 25 містах світу» – каже директорка.

За словами директорки, у читачів зріс інтерес до психологічної літератури та до української класики, до історичних романів про Україну та присвячених українським подіям та постатям.

Актуальні потреби

Роботі та реалізації планів бібліотеки перешкоджає періодичне відключення електропостачання, якого безперервно потребують сервери з електронними базами та інтернет зв'язок. Робота з друкованими виданнями також потребує достатнього освітлення.

Наразі у бібліотеці збирають кошти на придбання електрогенератора потужністю не менше 5 кВт і на перших пора – бензину для його роботи.

За словами Ольги Романюк, генератор лише частково вирішить проблему із електропостачанням, а для відновлення інтернет-зв'язку потрібно підключення до Starlink.

«Сьогодні ми віримо, що усі наші проблеми ми вирішимо, і бібліотека неодмінно отримає бажаний генератор. Та найбільше наше бажання, як і кожного українця – отримати в новому році Перемогу над ворогом!» – підкреслила Ольга Романюк.

Режим доступу: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/76481/>. – Дата публікації : 31 12. 2022.

Попри все: як працюють бібліотеки в умовах війни

Вікторія Кульженко

Як із викликами нової реальності боролися бібліотеки та як змогли працювати у воєнних умовах автор розповідає на прикладі сільської бібліотеки у Черкаській області. Про тонкощі організації роботи у надзвичайних умовах розповіла бібліотекарка Лариса Тищенко.

Не можна продовжувати читати книги агресора

На початку війни стало зрозуміло, що книги російських авторів потрібно прибирати з полиць. Бібліотека попрощалася із 2000 книжок, але виявилось, що це доволі сильний удар по книжковому фонду.

Російськомовною літературою та книгами, виданими у російських містах за часів Радянського Союзу укомплектована більшість місцевих бібліотек. Прибрати усі із них означає фактично позбавити книжковий фонд значної кількості екземплярів, тому зараз триває заміна книг російською мовою на ті, які перекладені українською.

Адаптація читачів проходить непросто

Ідея прибрати російську та російськомовну літературу зустріла схвалення серед людей, але є труднощі, що пов'язані із звичкою людей читати російськомовну літературу та російських авторів. Читачам пропонують заміну книги у тому ж жанрі, але українською мовою зарубіжного або українського автора.

Завдяки такому підходу читачі відкривають багато нових історій, які могли б ніколи не прочитати у інших умовах.

Відкриття року – українські автори

Українцям століттями прищеплювали комплекс меншовартості і через це до власної літератури ми не завжди ставилися із належною повагою. Цього року усе змінилося.

Читачі бібліотек все частіше почали звертати увагу на сучасну українську прозу та поезію. Виявилось, що бібліотекарям не тільки є чим замінити книги агресора, а є можливість запропонувати щось краще. Найбільший попит мають романи Світлани Талан, Валентини Мастерової, Дарини Гнатко та Олени Печорної. Усіх цих авторок об'єднує вміння просто писати про складні речі.

Більше стали читати української класики. Старше покоління бере книги задля перечитування та переосмислення минулого. Стало помітне інше ставлення у школярів, які вивчають твори за програмою – суттєво збільшився попит серед старшокласників.

Серед фаворитів української поезії – Ліна Костенко та Тарас Шевченко. Відвідувачі бібліотеки шукають те, що має просту структуру, але несе в собі глибокий сенс.

З початком війни люди почали більше читати історичної літератури. Особливо популярні книги про козацький період, цікавляться книжками про Євромайдан та Небесну Сотню. Хроніки, біографії, збірки журналістських робіт – усе це переходить із рук у руки.

Бібліотека – точка видачі гуманітарки та пункт незламності

Перші кілька місяців після 24 лютого роботу бібліотеки було призупинено у звичній формі. Натомість на базі приміщення організували пункт прийому гуманітарної допомоги. Майже після 11 місяців війни люди продовжують приносити туди те, що може знадобитися переселенцям, які, своєю чергою, отримують усе необхідне від одягу до продуктів.

Після ударів росії по об'єктах енергосистеми України, які спричинили перебої з електропостачанням, у бібліотеці було також організовано Пункт незламності. Пункт незламності працює постійно незалежно від ситуації із електропостачанням. Відновила роботу самої бібліотеки у штатному режимі. Тому тепер у двох невеликих кімнатах успішно функціонують усі три вищезгадані установи.

Що тривожить читачів

З початком війни більше людей почали приходити у бібліотеку за підтримкою. Особливо це стосується тих, хто втратив свою домівку або й когось із близьких і був змушений переїхати. Люди потребують комунікації, тож приходять до бібліотеки по книги чи по гуманітарну допомогу.

Місцеві жителі діляться переживаннями та розповідають про свої власні втрати, про те, як на них вплинула війна. Юні відвідувачі бібліотеки демонструють патріотичні настрої. Вони діляться малюнками, які завжди мають жовто-блакитну символіку.

Для того, щоб ворог розумів, що він нас не злякає, ми повинні продовжувати жити, в тому числі і ходити до бібліотеки, однак не забувати вплітати свою нитку у полотно нашої перемоги, щоб наблизити її.

Режим доступу :

https://galinfo.com.ua/articles/popry_vse_yak_pratsyuyut_biblioteku_v_umovah_v_ityny_393970.html

Війна за цінності: бібліотеки як центри боротьби на інформаційному фронті

Люсьєна Шум

У Всеукраїнський день бібліотек, виконавча директорка Благодійного фонду «Бібліотечна країна» та експертка Мережі захисту національних інтересів «АНТС» Люсьєна Шум розповідає про те, чому українська бібліотека сьогодні – це і міцний інформаційний тил, і освітній фронт спілкування із зовнішніми аудиторіями в умовах сучасної війни.

Вона підкреслює важливу роль бібліотек у трьох ключових напрямках:

- Як інформаційний тил на шляху до перемоги
- Допомога ВПО
- Допомога громадам, що відновлюються.

Дуже важливою є інформаційна складова в роботі бібліотек, особливо це стосується тих закладів, які втратили свої приміщення і були переміщені. Вони працюють дистанційно в інших містах. Бібліотеки стають центрами інформаційної боротьби. Через свої комунікаційні канали борються з фейками та пропагандою, і стали центрами боротьби на інформаційному фронті – каже Люсьєна Шум.

В умовах війни чимало бібліотек стали консультативними центрами для вимушено переміщених осіб. У бібліотеках люди, які втікали від війни, отримують інформацію про роботу установ та волонтерських центрів. Бібліотека і сама часто стає гуманітарним центром, де можна отримати речі першої потреби. Такі гуманітарні штаби функціонують на базі багатьох обласних бібліотек.

Ряд бібліотек стали справжніми центрами психологічної підтримки для дорослих і дітей. Цікавий досвід – психологічні курси для дітей за ізраїльською методикою «Хібукі» або собака-обіймака. Так називають спеціальну терапевтичну іграшку, яка свого часу допомагала психологічно відновитися ізраїльським дітям. Нині від жахів війни вона рятує маленьких українців. У бібліотеках влаштовують окрім традиційних бібліотечних заходів кіноперегляди, майстер-класи і т.д.

Люсьєна Шум наголошує: Україна повинна більше вкладати в культуру, особливо під час війни, адже сьогодні ми воюємо за цінності.

Координаційний штаб з питань деокупованих територій Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України розробляє проєкт спеціального закону, який визначатиме законодавчі рамки для першочергових дій з відновлення життєдіяльності на цих територіях. Ініціативна група проєкту «Lib: продовження. Бібліотека – місце сили української громади: відновлюємося, щоб стати кращими» пропонує включити до Законопроєкту про деокуповані території питання якнайшвидшого відновлення роботи бібліотек та інших закладів культури. Під час війни бібліотеки лишаються безкоштовним громадським простором, де не лише читають чи користуються інтернетом, а і вирішують нагальні питання громад та влаштовують справжні центри підтримки біженців та волонтерські штаби, де надають їм допомогу, де гуртуються задля допомоги нашим захисникам. Деякі бібліотеки плетуть маскувальні сітки для бійців на передовій. Наразі вони працюють з населенням, як у своєму просторі, так і дистанційно. Навіть ті, які вимушені були евакуюватися, продовжують свою діяльність в онлайн-форматі.

Існування бібліотек на деокупованих територіях – це запорука інформаційної безпеки країни.

«Бо бібліотеки сьогодні – це інформаційні центри розвитку громад, хаби цифрової освіти та ін. Тому в питаннях відновлення сфери української культури на деокупованих територіях має бути врахована провідна роль бібліотек і надані максимальні гарантії зі збереження їх базової мережі, а також інших закладів культури», – каже Шум.

Вона підкреслює, що фінансування освіти «за залишковим принципом» треба змінювати вже сьогодні.

Режим доступу: <https://www.prostir.ua/?news=vijna-za-tsinnosti-biblioteky-yak-tsentry-borotby-na-informatsijnomu-fronti>. – Дата публікації : 30.09.2022

Тут лікують книгами: як бібліотеки Тернополя об'єдналися для спільної допомоги під час війни

Юлія Іноземцева

Під час війни надзвичайно важливим стало єднання українців для боротьби з ворогом.

Працівники 12-ти бібліотек Тернополя згуртувалися і організовують цікаве дозвілля для усіх, хто потребує емоційної розрядки.

Оксана Лехіцька – виконуюча обов'язки директорки комунальної установи Тернопільська міська централізована бібліотечна система розповідає про те, які послуги надають у мережі книгозбірень.

Усі 12 бібліотек відновили роботу із 10 березня 2022 року. Бібліотеки - філії обслуговують кожна той мікрорайон міста, у якому розміщені. Вони обслуговують і дорослих, і малечу з 10:00 до 17:00. Вихідні – субота та неділя. Дитячі книгозбірні чергували у суботу, а дорослі – у неділю. Тобто, працювали протягом цілого тижня. Зараз вийти на повний графік бібліотеки, на жаль, не можуть, бо їхні колективи не у повному складі. Є такі установи, де через певні причини залишилось по двоє працівників.

У бібліотеках відкриті всі читальні зали та абонементи. В центральній міській бібліотеці сім комп'ютерів, безоплатна Wi-Fi-зона. Вся техніка підключена до інтернету. У Тернополі поновилося навчання в онлайн-режимі і тимчасові переселенці (діти і студенти) користуються послугами бібліотек для навчання онлайн. Для молодших діток бібліотека організовує дозвілля.

Бібліотечна мережа контактує і з тернопільськими волонтерськими центрами. Книгозбірні це місце, куди можуть завітати волонтери поспілкуватись, налагодити логістику, попрацювати з технікою.

Бібліотекарі пишаються тим, що у перший день відновлення роботи прийшло дуже багато відвідувачів. Серед них багато малечі – як з Тернополя, так і діток, що приїхали у місто через війну.

Бібліотеки стали для переселенців чи не єдиною оазою, де можна і навчатись, і відпочивати, провести день з родиною, або й самим.

Поки діти розважаються – батьки можуть вирішувати свої справи, або бути разом з ними у бібліотеці. Також бібліотеки надають прихисток: усі охочі можуть прийти до бібліотек на гарячий чай з печивом.

Майстрам, які живуть у Тернополі і раніше працювали при дитячих бібліотеках пропонують організацію майстер-класів та гуртків. До Великодніх свят дівчата може навчатися писанкарству, робити поробки, малювати. Неважливо – чи це місцева малеча, чи приїжджі ділиться пані Оксана.

Також бібліотекарі працюють над організацією дозвілля старших людей, які приїхали до Тернополя. На базі книгозбірень Тернополя для того щоб їм оговтатись, реабілітуватись, психологічно відновитись можна збиратись і проводити майстер-класи, зібрання, гуртки тощо.

Для російськомовних переселенців, що перебувають у Тернополі є фонд російською мовою. Література російською мовою входить у книжковий фонд кожної книгозбірні. І якщо люди цікавитимуться їм не відмовлять.

Та, у першу чергу, книгозбірні намагаються ознайомити переселенців зі своїм україномовним фондом. Особливо це стосується літератури патріотичного та історичного спрямування. Спільними зусиллями бібліотеки Тернополя відкривають для переселенців красивий світ української книги. Маленькі діти зачитуватимуться українським, говоритимуть українською. А де мова – там і держава, – наостанок закликає Оксана Лехіцька.

Режим доступу: <https://te.20minut.ua/dopomahayemo/mistse-de-likuyut-knigami-yak-biblioteki-mista-obednalis-dlya-spilnoyi-11538420.html>. – Дата публікації : 14.03.2022.